

*Grammatica
onderwijzen?*

Ja!

Hoe?

Met De bovenkamer!

LOWAN Zaal 12: 12.45- 13.45

In het programma

- Inzet De bovenkamer
- Bij opdrachten uit taalmethode
- Ook bij schrijfopdrachten of spreekopdrachten

UTTERANCE STRUCTURE

(Developing Grammars Again)

WOLFGANG KLEIN
and
CLIVE PERDUE

in cooperation with

Mary Carroll, Josée Coenen, José Deulofeu,
Thom Huebner and Anne Trévise

JOHN BENJAMINS PUBLISHING COMPANY
AMSTERDAM/PHILADELPHIA

1992

~~pragmatiek~~

Pragmatiek: wat zeg je, tegen wie, in welke situatie.

Semantiek = basis van elke taal.
Hoe verwijst je naar personen, tijd en plaats enz.; spreekwoorden en gezegdes, een combinatie van woorden

semantiek

woordenschat

Woordenschat:

- Inhoudswoorden (oneindig)
- Functiewoorden (± 418)

Zinsbouw:

- volgorde van de zinsdelen in de zin
- volgorde van woorden in een zinsdeel

zinsbouw

vormleer

Vormleer: vervoegen, verbuigen, afleidingen en samenstellingen

Klankleer: uitspraak, klankregels, accent, zinsaccent, intonatie ...

klankleer

Wat is grammatica?

BETEKENIS

Doel

- Hoe kun je De bovenkamer inzetten?
- Bij taalmethodes?

Grammatica in in taalmethodes

- **Vooronderstelling:**

Leerling kent de structuur van het
Nederlands bij oefeningen

= **taalintuïtie**

Geldt dat voor anderstalige leerlingen?

Taalintuïtie

★ OPDRACHT 3 Vul het **bijvoeglijk naamwoord** in.

Ik doe mijn _____ schoenen aan.

Ik heb een _____ jas aan.

Mijn broertje heeft een _____ sjaal om.

Leerling moet Nederlandse bijvoeglijke naamwoorden kennen
én weten hoe die te verbuigen!

- Maak zinnen met de woorden uit elke rij
- Doe het zo: Jet een lange neus maken
Dus: Jet maakte een lange neus

Mora lachen

*Jet haar tong **uitsteken***

Uit: Zin in taal groep 4

Voorwaardelijk:

Leerling moet de zinsstructuur van het Nederlands kennen

Leerling moet scheidbaar samengesteld werkwoord herkennen

Leerling moet weten hoe dit werkwoord in een zin te gebruiken.

- De taalmethodes (ook sommige Nt2-methodes) bevatten vaak oefeningen met een kenmerk

stap 4

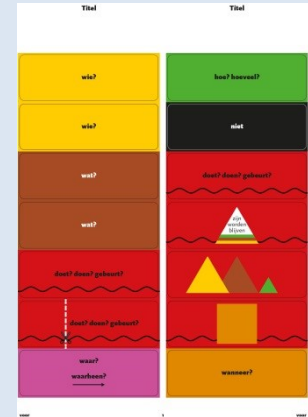
(= de leerlingen moeten al kennis van het Nederlands hebben.)

- De bovenkamer is **stap 1!** (DBK geeft die kennis)

- Wat is de bovenkamer?

Introductie De bovenkamer

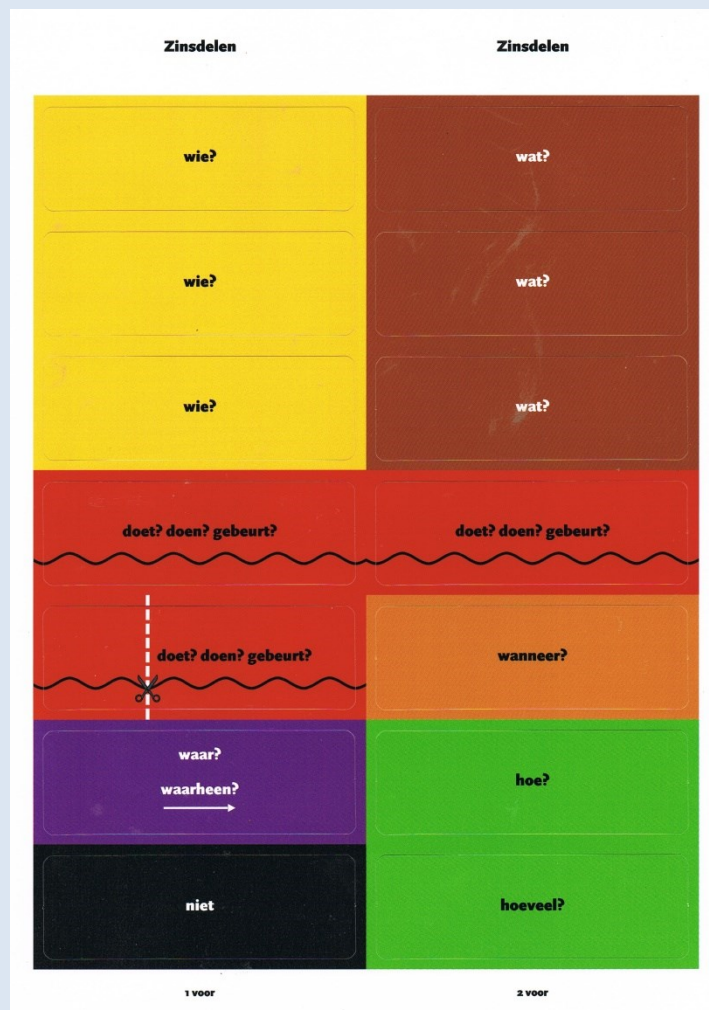

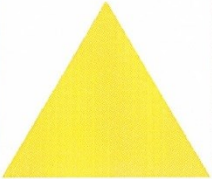
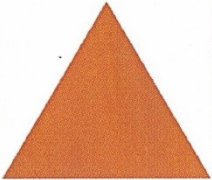
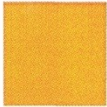
Downloads via
shop.bazalt.nl

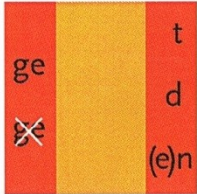
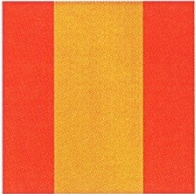
De cd-rom downloads

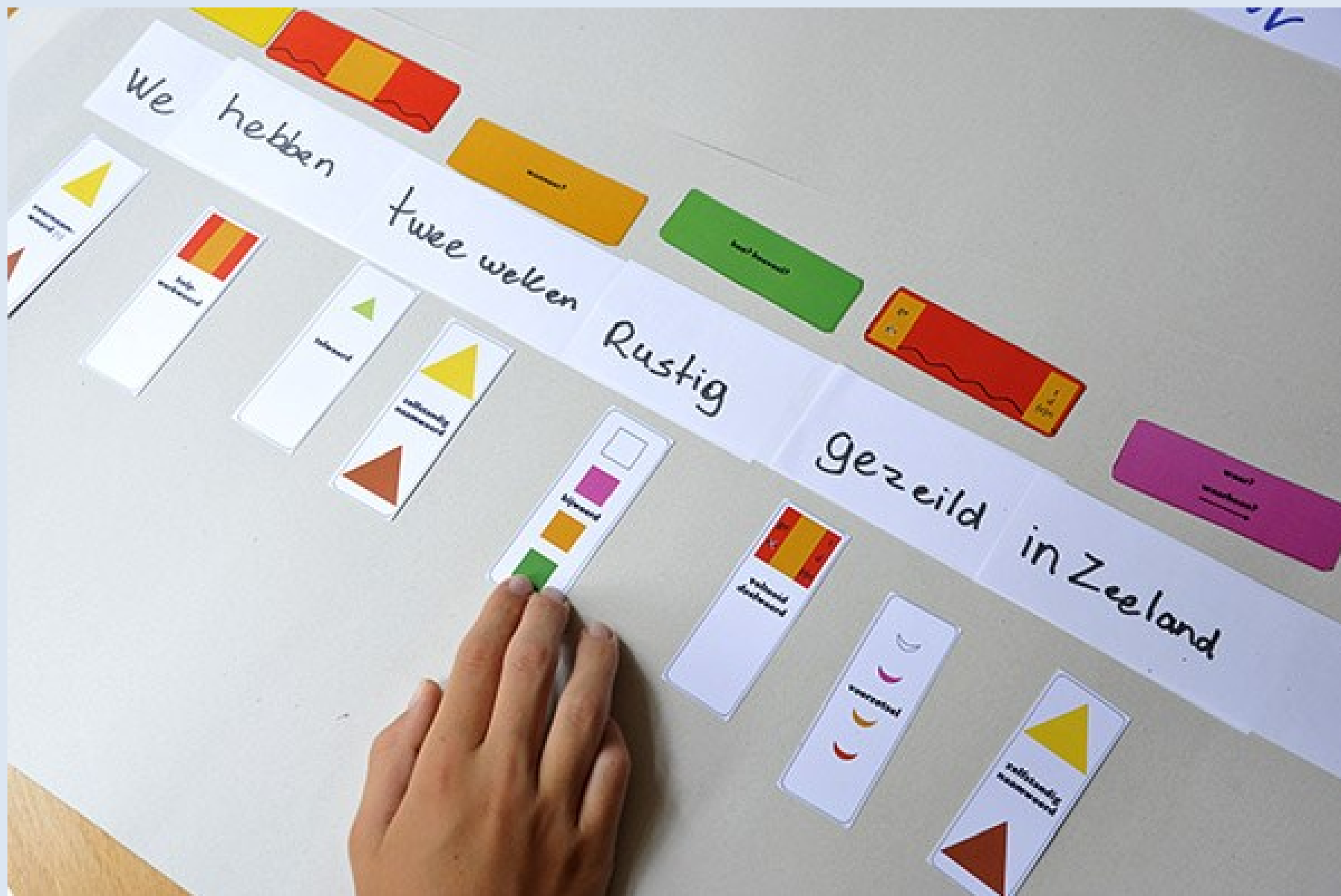
Op de bijgevoegde cd, zie de inhoudsopgave op blz. 156 staan de volgende onderdelen:

- 1 Teksten (voor de leraar)
- 2 Werkbladen (voor de leerling)
- 3 Werkbladen A (voor de gevorderde leerling)
- 4 Werkbladen voor de uitspraak (onder begeleiding van de leraar)
- 5 Mijn bovenkamer: schema's waarop de leerling zijn eigen vorderingen kan bijhouden
- 6 De set strookjes, zinsdelen en woordsoorten, om zelf af te drukken.

 zelfstandig naamwoord 	 zelfstandig naamwoord 	 lidwoord 	 lidwoord 	voegwoord (2) 	voegwoord (1) 	 bijwoord
---	---	---	---	---	---	--

 telwoord	 bijvoeglijk naamwoord	 voornaamwoord (2) 	 voornaamwoord (1) 	 hulp-werkwoord	 voltooid deelwoord	 hulp-werkwoord
--	---	--	--	--	--	--

BETEKENIS

Wie?

mensen

Wat?

dieren, dingen

doet? doen? gebeurt

handelingen

Waar? Waarheen?

plaats, richting

Wanneer?

tijd

Hoe?

hoedanigheid

Het Kleuren- systeem

–J.C.
Ammanschool

H. Krijnen en
J. Walvis
en
M. Hoefnagel

Inhoudsopgave

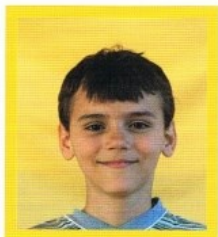

1

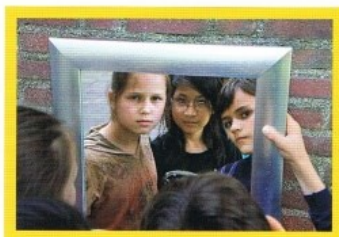
Wie? (mensen) Wat? (dieren en dingen)

een meisje

een jongen

wij

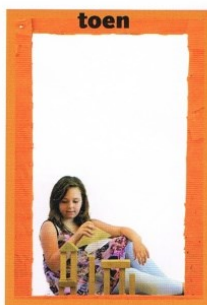
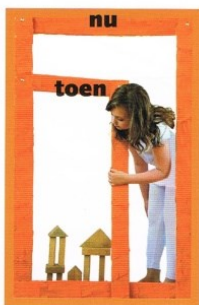
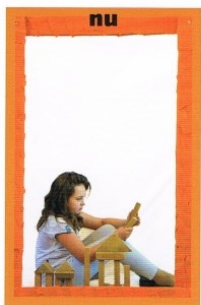
2

Doet?, doen?, gebeurt? (handeling)

3

Wanneer? (tijd)

4

Waar? (plaats) Waarheen? (richting)

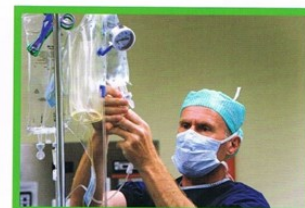
Het boek ligt bovenop.

5

Hoe? Hoeveel?

vriendelijk

aandachtig

De lekkerste
Hollandse Nieuwe

6

'joker'woorden of verwijswwoorden

hij / zij, ze

Uitleg

In het Nederlands bestaan er verschillende manieren om, vooruit of achteraf, te verwijzen naar personen, dieren of dingen. Het verwijzen

7

Klanken en letters

Uitspraak en schrijfwijze

Uitspraak

Ikhepankaartjagakreegan
aanatpostempalkanikzien dattealinjaanuuwaarieopdabusigsgadaan
stomapost
leukdatjanaardahoovaagaatsgrijftmeinoom stom
ikhepamalzoovaagazegtdatahaavools meteertaendano
mariaa wattenhoe-nt2

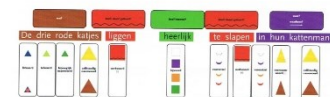
8

Zinnen

9

Ontleden

1

Wie? (mensen) Wat? (dieren en dingen)

een meisje

een jongen

wij

dieren

messen, schotels

het slot, de sloten

de schoen,
het schoentje

eigennamen

deze schaar, deze bal

10

Toelichting blz. 10

- 1 Gebruikt u deze en de volgende bladzijde om dit hoofdstuk, deze betekenis, van het Nederlands te introduceren.
 - Wijs de leerlingen allereerst op de foto's die het hoofdstuk *Wie?* en *Wat?* introduceren. Zien de leerlingen de kleuren van deze betekenis? Zien de leerlingen de (verschillen tussen de) foto's? Wat de foto's laten zien, komt aan bod in dit hoofdstuk, zoals woorden voor mensen, dieren en dingen; voor één of meer; voor groot en klein en om dingen aan te wijzen.
 - Wijs de leerlingen vervolgens op de geel-bruine balk bovenaan de bladzijde en hoe deze ook te zien is op de volgende bladzijden.

Wie? (mensen)
Wat? (dieren en dingen)

1

Uitleg
Met het vraagwoord *Wie?* vraag je naar mensen en met *Wat?* vraag je naar dieren en dingen. Voor het maken van zinnen gebruiken we een gele achtergrondkleur voor *mensen* en een bruine achtergrond voor *dieren en dingen*.

Zinnen
In zinnen geven we dat weer met gekleurde **horizontale** streken. Bijvoorbeeld:

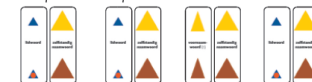
Wij geven onze kat een schoteltje melk.

Woorden
In een **zinsdeel** kun je met verschillende soorten woorden naar mensen, dieren en dingen verwijzen. Dat kun je doen met:

- een zelfstandig naamwoord zoals *jongen, kameel, boek*; of
- een zelfstandig naamwoord als eigenaam zoals *Jonas, Miriam, Kleine Beer*. Zie blz. 12.
- een zelfstandig naamwoord met een lidwoord *de, het* of *een*: *de jongen, het meisje, een boek, water*. Zie blz. 20 en verder.
- een zelfstandig naamwoord in het meervoud zoals *vogels, boeken*. Zie blz. 13.
- een zelfstandig naamwoord als verkleinwoord zoals *tafeltje, huisje*. Zie blz. 17.
- een aanwijzend voornaamwoord: *deze, die, dit, dat*. Zie blz. 23.
- een persoonlijk voornaamwoord zoals *ik, jij, hij, zij*. Zie blz. 24.
- een bezittelijk voornaamwoord zoals *mijn, jouw, zijn, haar*. Zie blz. 28.
- een 'spiegel'woord zoals *zich, elkaar*. Zie blz. 29.
- een zelfstandig naamwoord als samenstelling zoals *huisschilder*. Zie blz. 19.
- een zelfstandig naamwoord als afleiding zoals *schilder, leraar*. Zie blz. 126.
- een onbepaald voornaamwoord voor *Wie?* zoals *iemand, niemand, men*. Zie blz. 30.
- een onbepaald voornaamwoord voor *Wat?* zoals *wat, alles, niets*. Zie blz. 30.

Woordbenoemen
De verschillende soorten woorden geven we weer met verschillende symbolen, op **verticale** kaartjes. Bijvoorbeeld:

De prins kust de prinses. Of: Onze kat eet een muis.

11

Toelichting blz. 11

- 1 Wijs op de uitleg. Met de antwoorden op de vragen *Wie?* of *Wat?* kun je zinnen maken.
 - Dan introduceert u de kleuren van de zinsdeelstrookjes, geel en bruin, die op de bladzijde staan en wijst u op de voorbeeldzin. Daarna introduceert u de strookjes *Wie?* of *Wat?* voor de zinsdelen uit de set strookjes.
 - U kunt de leerlingen nu al eenvoudige zinnen laten maken met *Wie?* of *Wat?*. Laat ze dan de strookjes *Wie?* en *Wat?* boven de zinsdelen leggen. Ze kunnen een wit strookje gebruiken voor zinsdelen die ze nog niet kennen. Of andersom: U laat een zinsstructuur zien met de strookjes *Wie?* en *Wat?* en de leerlingen schrijven hier een zin bij.
- 2 Wijs de leerlingen erop dat één zinsdeelstrookje uit één woord kan bestaan of uit meer.
 - Eventueel verwijst u al naar de bladzijden over het *zelfstandig naamwoord*. Zie blz. 12 en verder van het opzoekboek.
- 3 Wijs de leerlingen op de verschillende soorten woorden waarmee je kunt verwijzen naar *Wie?* of *Wat?*.
- 3 U toont de kaartjes van bijvoorbeeld het *zelfstandig naamwoord* en laat zien dat hier een symbool op staat met de kleuren geel (voor mensen) en bruin (voor dieren of dingen). Alle woordsoorten hebben een eigen symbool.

Wie? (mensen)

Wat? (dieren en dingen)

een meisje

een jongen

wij

dieren

messen, schotels

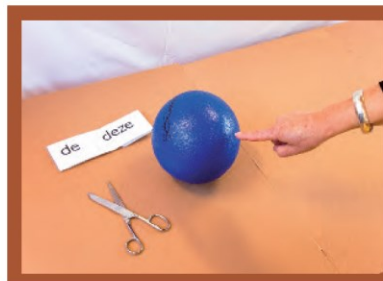
het slot, de sloten

de schoen,
het schoentje

eigennamen

deze schaar, deze bal

Uitleg

Met het vraagwoord *Wie?* vraag je naar mensen en met *Wat?* vraag je naar dieren en dingen. Voor het maken van zinnen gebruiken we een gele achtergrondkleur voor *mensen* en een bruine achtergrond voor *dieren en dingen*.

Zinnen

In **zinnen** geven we dat weer met gekleurde **horizontale** streken. Bijvoorbeeld:

Woorden

In een **zinsdeel** kun je met verschillende soorten **woorden** naar mensen, dieren en dingen verwijzen. Dat kun je doen met:

- een zelfstandig naamwoord zoals *jongen, kameel, boek*; of
- een zelfstandig naamwoord als eigennaam zoals *Jonas, Mirjam, Kleine Beer*. Zie blz. 12.
- een zelfstandig naamwoord met een lidwoord *de, het* of *een*: *de jongen, het meisje, een boek, water*. Zie blz. 20 en verder.
- een zelfstandig naamwoord in het meervoud zoals *vogels, boeken*. Zie blz. 13.
- een zelfstandig naamwoord als verkleinwoord zoals *tafeltje, huisje*. Zie blz. 17.
- een aanwijzend voornaamwoord: *deze, die, dit, dat*. Zie blz. 23.
- een persoonlijk voornaamwoord zoals *ik, jij, hij, zij*. Zie blz. 24.
- een bezittelijk voornaamwoord zoals *mijn, jouw, zijn, haar*. Zie blz. 28.
- een 'spiegel'woord zoals *zich, elkaar*. Zie blz. 29.
- een zelfstandig naamwoord als samenstelling zoals *huisschilder*. Zie blz. 19.
- een zelfstandig naamwoord als afleiding zoals *schilder, lerares*. Zie blz. 126.
- een onbepaald voornaamwoord voor *Wie?* zoals *iemand, niemand, men*. Zie blz. 30.
- een onbepaald voornaamwoord voor *Wat?* zoals *wat, alles, niets*. Zie blz. 30.

Woordbenoemen

De verschillende soorten **woorden** geven we weer met verschillende symbolen, op **verticale** kaartjes. Bijvoorbeeld:

De prins kust de prinses. Of: Onze kat eet een muis.

Hoe kun jij De bovenkamer inzetten?

1 Volgen van de aanwijzingen in de afstemming

Het gebruik van **De bovenkamer** bij **Taal actief**

Bij de verschillende onderdelen van *Taal actief* 4 kunt u onderdelen uit *De bovenkamer* gebruiken.

Hieronder vindt u bij het onderdeel Taal verkennen verwijzingen naar de **Handleiding** van *De bovenkamer*, naar *De bovenkamer*, het **opzoekboek**, naar de set **strookjes** en naar de **Werkbladen** (op cd, in de Handleiding).

2 Zelf kunnen inzetten

Taal op maat

TaalVerhaal

Taal in Beeld

Taal Actief 4

&

STaal

Zie website watenhoe-nt2.nl

SPELLING

	BLOK 1	BLOK 2	BLOK 3	BLOK 4	BLOK 5	BLOK 6	BLOK 7	BLOK 8
WEEK 1	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	12 komma-s-woord (14)	12 centwoord (15)		11 colawoord (18)	12 net als voorvoegsel (me, re, te)
WEEK 2	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	12 verkleinwoord met -etje (11)	22 komma-s-meervoud (16)	één woord met vier categorieën 12 luchtwoord van het versje uitbreiden (8)	12 achtervoegsel uitbreiden (12)	12 tropisch-woord (19)
WEEK 3	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	12 kiloword (13)	12 ei-plaat uitbreiden		12 politiewoord (17)	22 grondwoord + te/ste	12 woord van het gids-rijtje

WERKWOORDEN

	BLOK 1	BLOK 2	BLOK 3	BLOK 4	BLOK 5	BLOK 6	BLOK 7	BLOK 8
WEEK 1						12 voltooide tijd herkennen		
WEEK 2								
WEEK 3				12 tegenwoordige tijd herkennen BK 1 12 verleden tijd herkennen BK 2	12 verleden tijd van klankveranderend werkwoord BK 3 12 verleden tijd van klankveranderend werkwoord met >-v> BK 4			

GRAMMATICA

	BLOK 1	BLOK 2	BLOK 3	BLOK 4	BLOK 5	BLOK 6	BLOK 7	BLOK 8
WOORDSOORTEN	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	12 bijvoeglijk naamwoord BK 5			22 hulpwerkwoord BK 6 12 voltooid deelwoord		22 voorzetsel BK 7
ZINDELEN				12 persoonsvorm (vraagproef) BK 8	12 onderwerp BK 9			
LEESTEKENS	In deze week worden de doelen van groep 4 herhaald.	22 hoofdletter aardrijkskundige namen					12 dubbele punt 12 aanhalingstekens 12 uitroepeteken	

In de leerlijn staat het eerste moment van aanbieden. Alle aangeboden onderdelen worden elke dag herhaald. | (1) De nummers tussen haakjes geven het nummer op de categoriekaart aan. | 22 Deze doelen zijn niet opgenomen in het referentiekader, maar wel in Staal.

1F tegenwoordige tijd
herkennen

BK
1

1F verleden tijd herkennen

BK
2

1F verleden tijd van
klankveranderend
werkwoord

BK
3

2F verleden tijd van
klankveranderend
werkwoord met f > v, s > z

BK
4

Groep 5

BK
1 Handleiding blz. 66-68, 46, Bovenkamer blz. 56-58, 36

BK
2 Handleiding blz. 66-69, 47, Bovenkamer blz. 56-59, 37

BK
3 Handleiding blz. 146, Bovenkamer blz. 130 e.v.

BK
4 Handleiding blz. 48-49, Bovenkamer blz. 38-39

1F tegenwoordige tijd
herkennen

BK
1

1F verleden tijd herkennen

BK
2

1F verleden tijd van
klankveranderend
werkwoord

BK
3

2F verleden tijd van
klankveranderend
werkwoord met f > v, s > z

BK
4

Groep 5

BK
1

Handleiding blz. 66-68, 46, Bovenkamer blz. 56-58, 36

BK
2

Handleiding blz. 66-69, 47, Bovenkamer blz. 56-59, 37

BK
3

Handleiding blz. 146, Bovenkamer blz. 130 e.v.

BK
4

Handleiding blz. 48-49, Bovenkamer blz. 38-39

Toen (onvoltooid, o.v.t.)

Ik bouwde een toren. (Vanuit het **heden** stap je in het **verleden**.)

1F tegenwoordige tijd
herkennen

BK
1

1F verleden tijd herkennen

BK
2

1F verleden tijd van
klankveranderend
werkwoord

BK
3

2F verleden tijd van
klankveranderend
werkwoord met f > v, s > z

BK
4

Groep 5

BK
1

Handleiding blz. 66-68, 46, Bovenkamer blz. 56-58, 36

BK
2

Handleiding blz. 66-69, 47, Bovenkamer blz. 56-59, 37

BK
3

Handleiding blz. 146, Bovenkamer blz. 130 e.v.

BK
4

Handleiding blz. 48-49, Bovenkamer blz. 38-39

Toen (onvoltooid, o.v.t.)

o.v.t. van werkwoord (A)

enkelvoud

ik	werkte	hard
jij	werkte	hard
u	werkte	hard
hij	werkte	hard
zij	werkte	hard
het	werkte	hard

o.v.t. van werkwoord (B)

enkelvoud

ik	tekende
jij	tekende
u	tekende
hij	tekende
zij	tekende
het	tekende

Hoe kun jij De bovenkamer inzetten?

Voorwaarden

- - kennen van de kleuren
- - introductie van het opzoekboek
- - strookjes
- - welk niveau?
- - leerkracht is leidend (lesdoel)

Gebruik van De Bovenkamer

- Om (meer) Nederlands te leren
- Bij taal oefeningen
- Bij schrijfopdrachten
- Bij spreek-en luisteropdrachten
- Langdurig gebruik
=> van expliciet voorbeeld
naar verwerving?

BETEKENIS

Wie?

mensen

Wat?

dieren, dingen

doet? doen? gebeurt

handelingen

Waar? Waarheen?

plaats, richting

Wanneer?

tijd

Hoe?

hoedanigheid

Het Kleuren- systeem

–J.C.
Ammanschool

H. Krijnen en
J. Walvis
en
M. Hoefnagel

Oefenen van de betekenis van de kleuren en de inhoud

Laat Zien

- Q: ik noem de betekenis.
- A: Jullie laten het bijbehorende strookje zien.
- Q: Ik noem een woordsoort
- A: Jullie laten het bijbehorende strookje zien.

Inhoudsopgave

Inleiding

Uit welke delen bestaat De bovenkamer?

■ De bovenkamer bestaat uit dit zoekboek. Bij dit boek hoort een set strookjes.

Wat is De bovenkamer?

■ De bovenkamer is een (visuele) kleurengrammatica van het Nederlands. Hier vind je allerlei dingen rond de Nederlandse taal zoals

- hoe je zinnen maakt zoals vraagzinnen of mededelende zinnen
- hoe je woorden in een volgorde in een zin zet
- wanneer je *de* of *het* gebruikt
- hoe je woordsoorten noemt
- hoe je het Nederlands uitspreekt.

Zie de inhoudsopgave voor alle verschijnselen die in De bovenkamer staan.

Lees eerst de tekst hieronder, **voordat** je De bovenkamer gaat gebruiken.

Waarom De bovenkamer?

■ De bovenkamer geeft je steun bij het praten en schrijven van het Nederlands. Bovendien helpt De bovenkamer je bij het maken van oefeningen uit het taalboek.

■ Voor het praten en schrijven van het Nederlands kun je je vragen stellen als Wie? Wat? Wanneer? Waar en Waarheen? Hoe? Hoeveel? en Doet? Doen? Gebeurt? Voor deze vragen en de antwoorden op deze vragen gebruiken we in De bovenkamer kleuren,¹ zoals

- geel voor verwijzingen naar mensen (Wie?): **de prinses**
- bruin voor verwijzingen naar dieren en dingen (Wat?): **de kikker**
- rood voor handelingen (Wie of Wat doet/doen iets?/Wat gebeurt er?): **kust** en **heeft gekust**
- oranje voor verwijzingen naar tijd (Wanneer?): **om middernacht**
- paars voor verwijzingen naar plaats en richting (Waar en Waarheen?): **bij de vijver** en **naar de vijver**
- groen voor verwijzingen naar hoedanigheid en maat (Hoe? en Hoeveel?): **vriendelijk** en **tien kilo**

■ Met deze kleuren geven we de betekenis aan van **zinsdelen**. Deze zinsdelen staan op **horizontale** strookjes en op deze manier kun je zinnen maken, zoals: **De prinses kust de kikker om middernacht bij de vijver.**

1

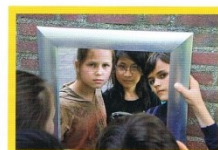
Wie? (mensen) Wat? (dieren en dingen)

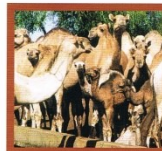
een meisje

een jongen

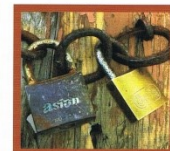
wij

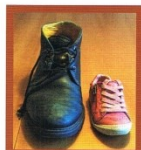
dieren

messen, schotels

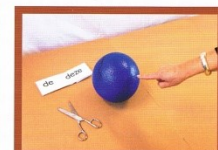
het slot, de sloten

de schoen,
het schoentje

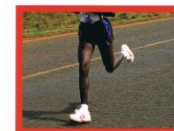
eigennamen

deze schaar, deze bal

2

Doet?, doen?, gebeurt? (handeling)

Zij rent (enkelvoud).

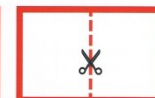
Zij rennen (meervoud).

Ik heb een toren
gebouwd.

Ik kan zwemmen!

oplezen

beloven

Ik verheug me!

Ik word later dokter!

houden (van)

Grammatica in in taalmethodes

- Vooronderstelling:
Leerling kent de structuur van
het Nederlands bij oefeningen
= taalintuïtie
- Leerling leert de terminologie:
samengestelde werkwoorden
of samenstellingen
= taalbeschouwing

Uit: Zin in taal A groep 4

Maak zinnen met de woorden uit elke rij

Doe het zo: *Jet een lange neus maken*

Dus: *Jet maakte een lange neus*

- *Mora* *lachen*
- *Jet* *haar tong uitsteken*

2

Doet?, doen?, gebeurt? (handeling)

Het 'knip'werkwoord ✂ of het scheidbaar samengesteld werkwoord

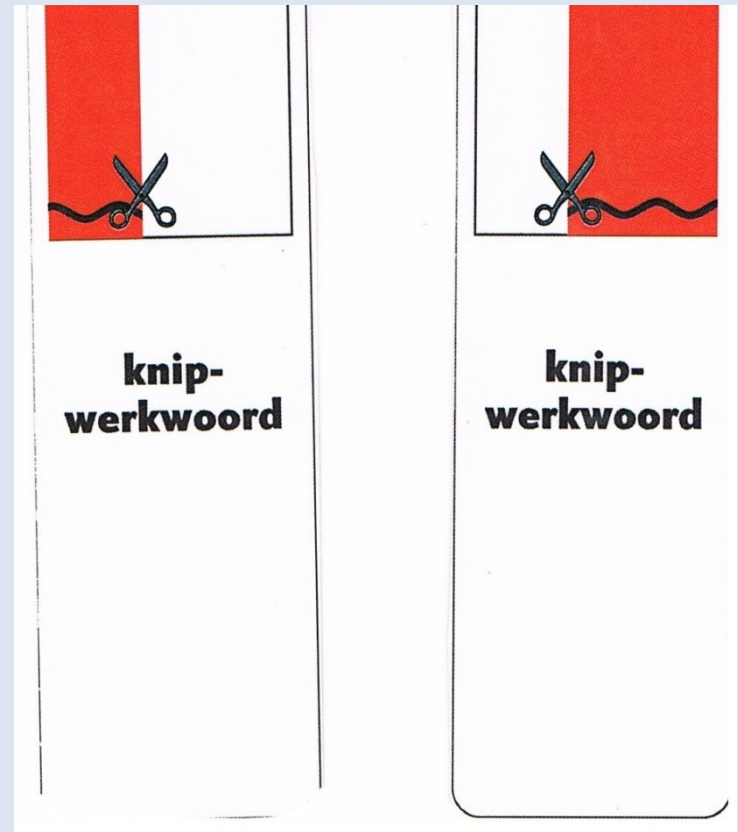
Uitleg

- **Schoonmaken**, net als *opruimen*, *aantrekken*, enzovoort, zijn 'knip'werkwoorden. In deze vorm staan ze in het woordenboek.
- In mededelende zinnen gebeurt er het volgende:
*We **maken** de tafel **schoon**.* (o.t.t., nu)
*We **maakten** de tafel **schoon**.* (o.v.t., toen)
*We **hebben** de tafel **schoongemaakt**.* (v.t.t., toen=klaar)
*We **hadden** de tafel **schoongemaakt**.* (v.v.t., eerder=klaar)
 De delen staan uit elkaar als ze samen het enige werkwoord zijn in de zin. Net zo in een vraagzin: *Maak je de tafel schoon?* Of in een bevelzin: *Maak maar schoon.*
- Zijn er meer werkwoorden (*Ik wil de tafel wel schoonmaken*) dan blijven de delen samen. Net als in een bijzin: *Ik zei, dat ik de tafel **schoonmaakte**, Ik zei, dat ik de tafel **schoongemaakt** heb.* Zie Zinnen, blz. en blz. .
- Het voorvoegsel **ge-** van het voltooid deelwoord komt tussen *schoon* en de stam van het werkwoord: *Ik heb de tafel schoon+ge+maakt.*
- Je legt de klemtoon op het eerste deel: **schoon+maa+kən**. De klemtoon blijft op dit deel liggen, in elke soort zin: *Ik maak de tafel **schoon**; Ik zei, dat ik de tafel **schoongemaakt** had.*

Woordbenoemen

Het symbool voor het 'knip'werkwoord bestaat uit twee delen: voor (*schoon*) en voor (*maken*). Deze staan op **verticale** kaartjes:
Wij maken de tafel schoon.

Uit: TAAL ACTIEF groep 4

week 4

taal verkennen

Schrijf de samenstelling op.

1 Max is mijn **buur + jongen**.

Doe het zo: 1 *buurjongen*

2 Hij heeft een **sport + fiets**.

3 Soms doet hij mee aan een **fiets + tocht**.

4 Hij wint dan altijd de **hoofd + prijs**.

5 Hij is niet zo goed in **slag + bal**.

6 Dat speel ik graag na **school + tijd**.

Dit heb je geleerd

Je hebt geleerd hoe je een **samenstelling** maakt.

Weet je nog?

Je maakt een **samenstelling** door twee woorden aan elkaar te plakken.

fiets + bel
fietsbel

Wie? (mensen)

Wat? (dieren en dingen)

Het zelfstandig naamwoord, samenstelling

de kast

de keukenkast de prijzenkast de klerenkast de poppenkast de boekenkast

het boek

het rekenboek het tekenboek het stripboek het woordenboek het prentenboek het leesboek

Uitleg

- Een samenstelling, zelfstandig naamwoord bestaat uit verschillende woorden: *keukenkast* bestaat uit *keuken* en *kast*; *stripboek* bestaat uit *strip* en *boek*.
- De samenstelling (enkelvoud) zelf verwijst naar **één voorwerp** (*stripboek*), of naar **één dier** (*huiskat*) of naar **één mens** (*vuilnismen*).
- De **betekenis** is meestal duidelijk, namelijk een **soort** (*kast*) of een **soort** (*boek*).
- De **volgorde** is eerst het speciale (*keuken*) en dan het basiswoord (*kast*).
- Het **lidwoord** dat bij een samenstelling hoort, is het lidwoord van het basiswoord: *de deur*, dan ook *de keukenkast*.
- De **klemtoon** valt op het speciale; dus: **keukən**+*kast* en **strip**+*boek*.

Woordbenoemen

© waternhoe-nt2 Josée Coenen
Het symbool voor een samenstelling, zelfstandig naamwoord is hetzelfde als voor het zelfstandig naamwoord:

Josée Coenen

De bovenkamer

een kleurrijke grammatica
van het Nederlands

bazalt

voor basisonderwijs en middelbaar onderwijs

uit: Taal in Beeld, groep 5

W

blok 3 reizen les 6

Wat ga je doen?

Je oefent nog een keer met de woorden van blok 3.

Je herhaalt woorden met ~d en ~t.

1

Schrijf het meervoud van de paarse woorden op.

Dat is nog een jong dier.

Ik zie een boot met een wit zeil.

We reden door een klein dorp.

Haal jij even een bruin brood?

In de kamer stond een hoog bed.

Aan de slag

twee *j* _____ *d* _____

twee _____

twee _____

twee _____

twee _____

Het zelfstandig naamwoord, meervoud

Hoor je de ə van de?	Hoor je geen ə?
lee+pəl 	bloem
lee+pəls +s	bloe+mən +ən
+s	+en
Dan zeg je en schrijf je in het meervoud: +s.	Dan zeg je +ən en schrijf je in het meervoud: +en.

Uitleg

- Er zijn verschillende meervoudsuitgangen van het zelfstandig naamwoord.

1 Het meervoud van zelfstandige naamwoorden is meestal +ən, -en: *bloem, bloemen*.

Maar:

2 Hoor je de ə van de in de laatste klankgreep? Dan is het meervoud +s, -s: *lepel, lepels; emmer, emmers; jongen, jongens*.

3 Is de laatste klank van het zelfstandig naamwoord (enkelvoud) een klinker? Dan is het meervoud ook +s, -s: *vakanties*. Let speciaal op de spelling 's' wanneer je het woord verkeerd dreigt uit te spreken: **foo+toos** wordt *foto's*, **oo+maas** wordt *oma's*. Zie Uitspraak en schrijfwijze, blz. 92.

! Er zijn een paar uitzonderingen op regel 1: *De zoon van mijn broer is een goede kok. De zoons' van mijn broers zijn de beste koks*.

Verkleinwoorden

Taalverhaal groep 5

3 Lees het verhaal. Maak de woorden af met -je, -tje, -pje of -etje.

1 Toos is een klein vrouw _____

2 Koos is een vrolijk vent _____

3 Ze zitten op een bank _____ onder een boom _____

4 Toos draagt een ring _____

5 Ze drinken samen een drank _____

4 Welke woorden voor kleine dingen ken je?
Schrijf ze op. Kleur het stukje dat ze klein maakt.

Het zelfstandig naamwoord, verkleinwoord

+tjə	+ətjə	+jə
		
de emmer	de bal	het mes
het emmertje	het balletje	het mesje

Uitleg

- Voorwerpen, mensen en dieren kun je van elkaar onderscheiden en een manier om dat te doen is met verkleinwoorden van zelfstandige naamwoorden.
- De betekenis is: een kleine (emmer) ten opzichte van een grotere (emmer).
- Het lidwoord van verkleinwoord, enkelvoud is **het**.
- In het Nederlands zijn er verschillende achtervoegsels bij het zelfstandig naamwoord om verkleinwoorden te maken. De drie meest voorkomende zijn:
 - 1 **+tjə, -tje**: *emmertje, tuintje, deurtje*. Ook woorden die eindigen op een klinker krijgen **+tjə**: *foto-fotoetje, foo+loo+tjə*.

 Woorden die al eindigen op de klank **t** (*paard, voet*) krijgen eigenlijk ook **+tjə**. Alleen spreek je geen twee **t**'s uit: **paar+tjə, voe+tjə** en schrijf je ook geen twee **t**'s. Eigenlijk kun je zeggen dat deze woorden **+je** krijgen, want de letters **t** en **d** blijven: *paardje, voetje*

- 2 **+ətjə, -etje** bij woorden van een enkele klankgreep met de klinkers **a, i, e, o** of **u**: *tonnetje, gummetje*.

 © watenhoe-nt2, Josée Coenen
Denk wel aan de spelling : een verdubbeling van de medeklinker, de letter.

Bij spelling-opdrachten

klankers

klank **letter** als in:

aa	aa	aap
	a	a-pen
oe	oe	poes
ie	ie	riem
	i	liter
oo	oo	oog
	o	o-gen

uu	uu	vuur
	u	vu-ren
ee	ee	eet
	e	e-ten
eu	eu	reus
ə	e	de, het
	ee	een
	i	aardig
	ij	vriendelijk
a	a	tak

i	i	ik
u	u	hut
e	e	hek
o	o	bos
au	ou	hout
	au	pauw
ei	ij	ijsje
	ei	ei
ui	ui	uil

medeklinkers

klank **letter** als in:

p	p	pen
	b	heb
t	t	teen
	d	hond
k	k	koek
	c	circus
b	b	buik
d	d	doos

m	m	maan
n	n	neus
ŋ	ng	ring
f	f	fee
s	s	sok
	c	circus
g	g	geit
	ch	lach

v	v	vis
z	z	zeep
l	l	lief
r	r	roos
j	j	jas
w	w	weg
h	h	huis

Uitspraak en schrijfwijze

Uitspraak

ikhepənkaartjəgəkreegən

aanətpostempəlkanikzien datiealinjaanuuwaarieopdəbusisgədaən
stoməpost

leukdatjənaardəhoovaagaatsgrijftmeinoom stoməoom

ikhepəmalzoovaakgəzegt datəthaavoois meteerstaandənoo

maərjaə watdoejəeraan

Schrijfwijze

Ik heb een kaartje gekregen.

Aan het poststempel kan ik zien dat hij al in januari op de bus is gedaan.

Stomme post!

Leuk dat je naar de hova gaat, schrijft mijn oom. Stomme oom!

Ik heb hem al zo vaak gezegd dat het havo is, met eerst AA en dan OO.

Maar ja, wat doe je eraan?

Uitleg

- Met **roze** geef je de klanken of de uitspraak weer; met **zwart** de letters.
- De **uitspraak** van het Nederlands bevat:
 - 1 de uitspraak van de losse klanken: **aa oo**. Zie blz. 93.
 - 2 de uitspraak van een combinatie van klanken, met soms een overgangsklank ertussen en soms een klank weggelaten: *januari*, **jaa+nuu+waa+rie**; *poststempel*, **po+stem+pəl**. Zie blz. 95.
 - 3 de klemtoon in een woord, in een zinsdeel of op een zinsdeel: *paleis*, **paa+leis**, *op de bus*, **opdəbus**, *Waar ben je?*, **waarbenjə**? Zie blz. 96.
 - 4 de globale intonatie van een zin: *Wat doe je eraan?* Zie blz. 97.
 - 5 de uitspraak van afkortingen en letterwoorden: *het Abc-aa bee see*; havo-**haa+voo**. Zie blz. 99.
- De uitspraak van de klanken, de vaste klemtoon in woorden, het zinsaccent, de zinsintonatie en de pauzes vormen samen de **zinsmelodie**.
- De **spelling** van het Nederlands bevat onder meer:
 - 1 de weergave van klanken voor letters: de **aa** voor **aa** en **a**. Zie blz. 93.
 - 2 het weglaten van een letter zoals de letter **a** uit *manen*. Zie blz. 95.
 - 3 het toevoegen van een letter zoals de eerste letter **t** in *katten*. Zie blz. 95.
 - 4 de leestekens. Zie blz. 100.

klinkers

klank letter als in:

aa aa aap
a a-pen

oe oe poes

ie ie riem
i liter

oo oo oog
o o-gen

uu uu vuur
u vu-ren

ee ee eet
e e-ten

eu eu reus

ə e de, het
ee een
i aardig
ij vriendelijk

a a tak

i i ik

u u hut

e e hek

o o bos

au ou hout
au pauw

ei ij ijsje
ei ei

ui ui uil

medeklinkers

klank letter als in:

p p pen
b heb

t t teen
d hond

k k koek
c circus

b b buik

d d doos

m m maan

n n neus

ŋ ng ring

f f fee

s s sok
c circus

g g geit
ch lach

v v vis

z z zeep

l l lief

r r roos

j j jas

w w weg

h h huis

Gebruik van De Bovenkamer

- Om (meer) Nederlands te leren
- Bij taal oefeningen
- Bij schrijfopdrachten
- Bij spreek-en luisteropdrachten
- Langdurig gebruik
=> van expliciet voorbeeld
naar verwerving?

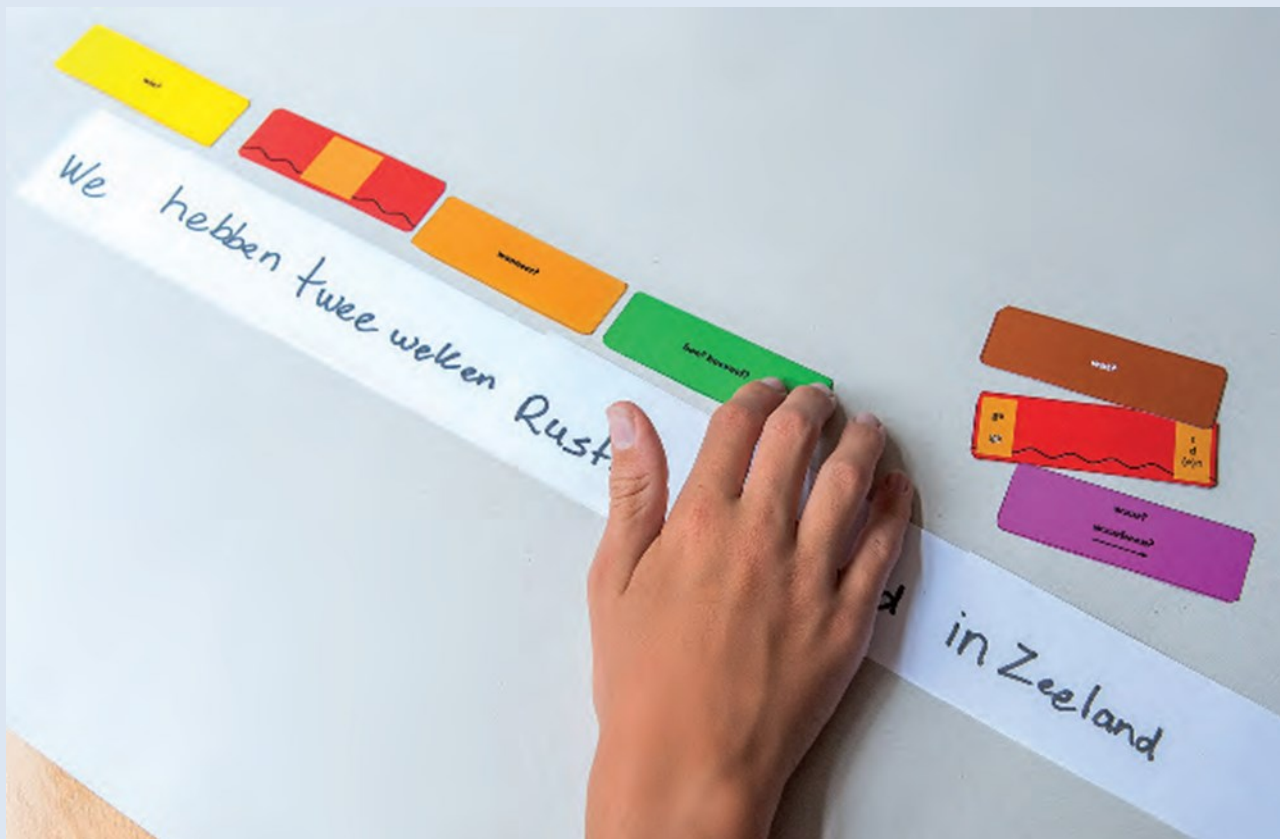
Zinnen maken

- Oefenen met de kleuren en betekenis
- Bij opdracht uit taalboek
DBK laat voorbeeld zien: bijv. bijzinsvolgorde
- Bij open schrijfopdrachten: variaties in volgorde

Zinnen maken

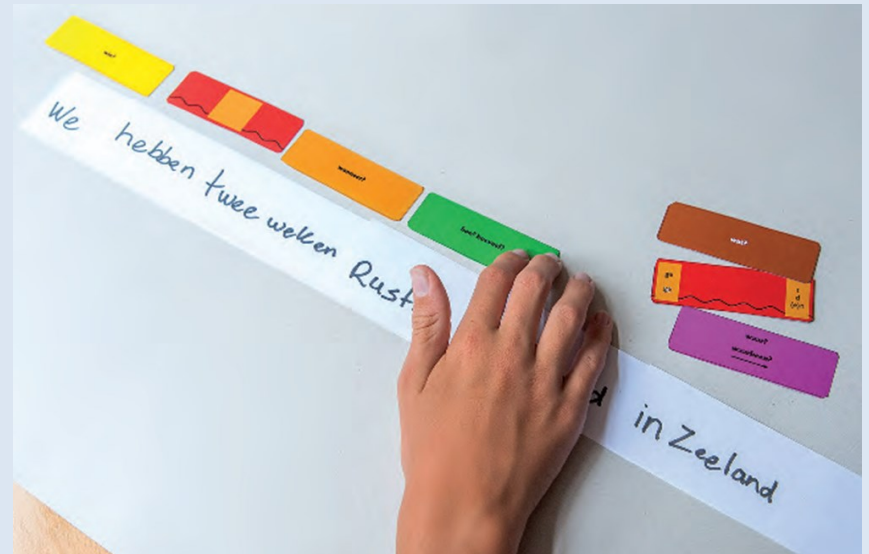

zinnen maken

Strookjes

- Vraagwoorden voorkant
- Betekenis: achterkant
- Horizontaal neerleggen
- Boven eventuele zin

Gebruik van De Bovenkamer

- Om (meer) Nederlands te leren
- Bij taal oefeningen
- Bij schrijfopdrachten
- Bij spreek-en luisteropdrachten
- Langdurig gebruik
=> van expliciet voorbeeld
naar verwerving?

Zinnen maken

- Oefenen met de kleuren en betekenis
- Bij opdracht uit taalboek
DBK laat voorbeeld zien: bijv. vraagzinvolgorde
- Bij open schrijfoopdrachten: variaties in volgorde

De volgorde in een vraagzin

Spelen	de kinderen?			
Bakt	de bakker	een brood?		
Heeft	hij	's ochtends	een taart	gebakken?
Hebben	de leeuwen	de toeristen	verjaagd?	

Uitleg

- In een ja/nee-vraagzin, een zin waarop je alleen met ja of nee kunt antwoorden, is de persoonsvorm, Doet? Doen? Gebeurt?, het eerste rode strookje, gevolgd door Wie? of Wat?, en dan de andere zinsdelen. Het andere deel van het gezegde, de andere rode strook, staat achteraan.

Waar	spelen	de kinderen?		
Wanneer	bakt	de bakker	zijn brood?	
Welk kind	heeft	de kat	weggejaagd?	
Hoe groot	is	de school?		

Uitleg

- In een vraagwoord-vraagzin begint de zin met het vraagwoord als (onderdeel van het) zinsdeel. De handeling, de persoonsvorm (Doet? Doen? Gebeurt?) is het tweede strookje. Het staat op de tweede plaats en de andere delen van het gezegde staan achteraan.

Zinnen maken

- Oefenen met de kleuren en betekenis
- Bij opdracht uit taalboek
DBK laat voorbeeld zien: bijv. bijzinsvolgorde
- Bij open schrijfopdrachten: variaties in volgorde

De volgorde in een mededelende zin (of vertelzin)

De kinderen	spelen .		
De zon	schijnt .		
De bakker	bakt	een brood .	
De leeuwen	jagen	de toeristen	weg .
Ze	hebben	de toeristen	weggejaagd .
De leeuwen	verjagen	de toeristen .	
De bloeddorstige leeuwen	verjagen	de krijsende apen .	
Ze	verjagen	de krijsende apen .	
De bakker	bakt	het brood	in de oven .
Hij	fietst	's morgensvroeg	naar zijn bakkerij .
In de oven	bakt	de bakker	het brood .
's Morgensvroeg	fietst	hij	naar zijn bakkerij .
De bakkersknecht	is	achttien jaar .	
Hij	tilt	makkelijk	twintig kilo .
Achttien jaar	is	de bakkersknecht .	
Makkelijk	tilt	hij	twintig kilo .

De bovenkamer

Het werkwoord

De geschiedenis van het poppenspel

In de tijd voordat er tv was stond er op veel straten een poppenkast.

Daar kwamen veel mensen **op af**.

Voor **zowel** kinderen **als** volwassenen was het leuk **vermaak**.

De poppen praatten tegen het publiek.

Of ze stelden vragen aan het publiek.

Als het verhaal klaar was, gingen de poppenspelers **met de pet rond**.

Ze moesten **brood op de plank hebben**.

- Uit: Taaljacht, groep 4

BETEKENIS

Toen (onvoltooid, o.v.t.)

Ik bouwde een toren. (Vanuit het **heden** stap je in het **verleden**.)

Uitleg

- De **betekenis**: Je stapte vanuit het heden (=nu), terug in het verleden (=toen) en iets is dan nog bezig: *Ik bouwde een toren*.
- Het **gebruik**: Je gebruikt deze vorm van tijd als je iets wilt vertellen uit het verleden. In verhalen zie je meestal deze tijdsvorm: *Er was eens een koning...*

Lijsten

- O.v.t.(at-eten)
- Voltooid deelwoord (gegeten)
- Heel werkwoord (eten, at-aten, gegeten)
- Voor-en achtervoegsels

2 Alfabetische lijst van o.v.t. (at – eten)

at	eten	fluit	fluiten
bad, baden	bidden	gaf, gaven	geven
bedierf	bederven	genas, genazen	genezen
bedolf	bedelven	genoot	genieten
bedroog	bedriegen	ging	gaan
beet	bijten	gleed	glijden
begon	beginnen	glom	glimmen
begreep	begrijpen	gold	gelden
beval, bevalen	bevelen	goot	gieten
beviel	bevallen	greep	grijpen
bewoog	bewegen	groef	graven
bezocht	bezoeken		
bezweek	bezwijken	had	hebben
bleef	blijven	hees	hijsen
bleek	blijken	hief	heffen
blies	blazen	hield	houden
blonk	blinken	hielp	helpen
bond	binden	hing	hangen
bood	bieden		
boog	buigen	joeg	jagen
borg	bergen		
bracht	brenghen	keek	
brak	breken	klom	kijken
		klimmen	
dacht	denken	klonk	klinken
deed	doen	kloof	kluiven
dook	duiken	kneep	knijpen
dorst	durven	kocht	kopen
dreef	drijven	kon, konden	kunnen
droeg	dragen	koos	kiezen
drong	dringen	kreeg	krijgen
dronk	drinken	kromp	krimpen
droop	druipen	kroop	kruipen
dwong	dwingen	kwam, kwamen	komen
		kweet	kwijten
ervoer	ervaren		
		lag, lagen	liggen
		las, lazen	lezen

Werkwijze bij teksten in o.v.t.

- O.v.t omcirkelen in de leestekst.
- Werkblad 6
- Opzoeken in Lijst 2 o.v.t.
 - **at-eten**
 - **bad-bidden**
- Noteren op werkblad 6

De geschiedenis van het poppenspel

In de tijd voordat er tv was stond er op veel straten een poppenkast.

Daar kwamen veel mensen **op af**.

Voor **zowel** kinderen **als** volwassenen was het leuk **vermaak**.

De poppen praatten tegen het publiek.

Of ze stelden vragen aan het publiek.

Als het verhaal klaar was, gingen de poppenspelers **met de pet rond**.

Ze moesten **brood op de plank hebben**.

- Uit: Taaljacht, groep 4

Werkblad 6 De onvoltooid verleden tijd (o.v.t.)

Wat?

Zie De Bovenkamer, blz.37 en zie Lijst 2 (at-eten), blz.130 en verder.

Opdracht

- Noteer de onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) van de verschillende soorten werkwoorden uit de tekst in de juiste kolom.
- Schrijf dan het hele werkwoord achter de o.v.t.-vorm.

A-werkwoord -te(n)		B-werkwoord -de(n)		sterke en onregelmatige werkwoorden	
o.v.t.	hele werkwoord	o.v.t.	hele werkwoord	o.v.t.	hele werkwoord
dansten	dansen	tekenden	tekenen	ging	gaan

Blok 6 · Les 2

De geschiedenis van het poppenspel

In de tijd voordat er tv **was** **stond** er op veel straten een poppenkast.

Daar **kwamen** veel mensen **op af**.

Voor **zowel** kinderen **als** volwassenen **was** het leuk **vermaak**.

De poppen **praatten** tegen het publiek.

Of ze **stelden** vragen aan het publiek.

Als het verhaal klaar **was** **gingen** de poppenspelers **met de pet rond**.

Ze **moesten** **brood op de plank hebben**.

toen

nu

was

is

stond

staat

kwamen

komen

praatten

praten

stelden

stellen

gingen

gaan

moesten

moeten

Werkblad 6 De onvoltooid verleden tijd (o.v.t.)

Wat?

Zie De Bovenkamer, blz. 37 en zie Lijst 2 (at-eten), blz. 130 en verder.

Opdracht

- Noteer de onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) van de verschillende soorten werkwoorden uit de tekst in de juiste kolom.
- Schrijf dan het hele werkwoord achter de o.v.t.-vorm.

A-werkwoord -te(n)		B-werkwoord -de(n)		sterke en onregelmatige werkwoorden	
o.v.t.	hele werkwoord	o.v.t.	hele werkwoord	o.v.t.	hele werkwoord
dansten	dansen	tekenden	tekenen	ging	gaan
praet ten	praten	stelden	stellen	was	mijn
				stond	staan
				kwamen	komen
				gingen	gaan
				moesten	moeten.

Gebruik van De Bovenkamer

- Om (meer) Nederlands te leren
- Bij taal oefeningen
- Bij schrijfopdrachten
- Bij spreek-en luisteropdrachten
- Langdurig gebruik
=> van expliciet voorbeeld
naar verwerving?

Zinsintonatie

- 1 Buurman Bob heeft een grote hond.
- 2 Soms moet die hond, die ook nog heel erg dik is, een eindje lopen.
- 3 Dat vindt Bob gezond.
- 4 'Gaan we lekker lopen, Bo?
- 5 Kom je mee?'
- 6 Buurman Bob trekt aan de riem.
- 7 Bo doet een stapje en nog een stapje, maar dan blijft hij staan.
- 8 'Kom op, Bo!
- 9 Loop door!'
- 10 Bo luistert niet.
- 11 Op de stoep doet hij een plas.
- 12 Dan keert hij om en trekt zijn baasje Bob terug naar huis.

Uitleg

- Een **mededelende zin** (vertelzin) heeft een aflopende intonatie (zin 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11, 12).
- Een **beveelzin** (gebiedende wijs) heeft een gelijkblijvend intonatiepatroon (zin 8 en 9).
- Een **vraagzin** heeft een onlopend intonatiepatroon (zin 4 en 5).

De
bovenkamer
geeft die
kennis

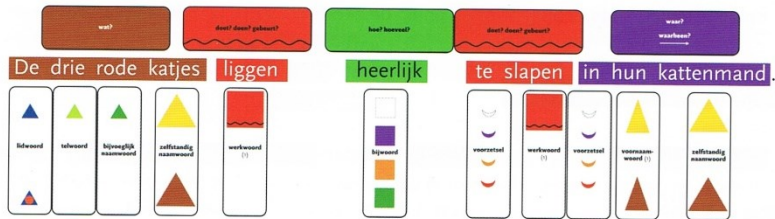

Grammatica is meer dan ontleden

- Leerlingen kennen de strookjes (horizontaal)?
+ basis hoofdstukken 1- 8
- Leerlingen kennen de kaartjes (verticaal)?
+ basis hoofdstukken 1- 8

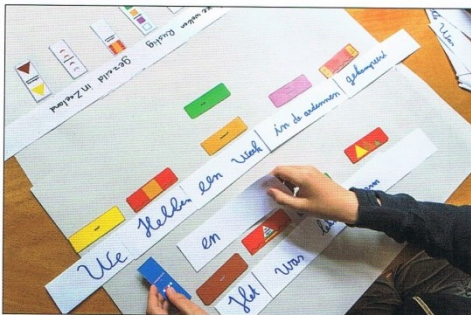
Dan is zinsontleden
'peanuts'

Dan is woordbenoemen
'peanuts'

Uitleg

- Als je al veel met *De bovenkamer* hebt gewerkt en met de strookjes, dan is zinsontleden en woordbenoemen nu een fluitje van een cent!
- Bij zinsontleden deel je een zin op in zinsdelen en die zinsdelen staan op **horizontale** gekleurde strookjes.¹ In het voorbeeld hierboven zie je vier zinsdelen. Zie *Zinnen*, blz. 102 voor de betekenis en uitleg van de kleuren.
- De termen die je leert bij zinsontleden zijn:
 - gezegde, persoonsvorm, werkwoordelijk gezegde; naamwoordelijk gezegde: werkwoordelijk deel van het gezegde en het naamwoordelijk deel van het gezegde
 - onderwerp, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp en bepaling.
- Bij woordbenoemen kijk je naar elk los woord. In het voorbeeld hierboven staan elf woorden. Een woord hoort bij een woordsoort en voor elke woordsoort gebruiken we symbolen. Die staan op de **verticale** kaartjes. Dit heb je al bij alle hoofdstukken bij *Woordbenoemen* kunnen zien. Je leert de namen van de verschillende woordsoorten.

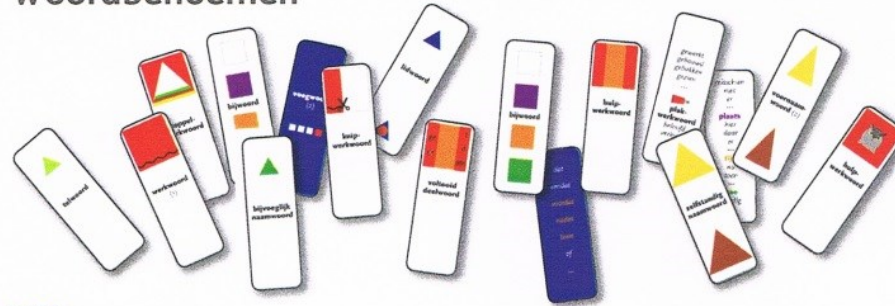

The worksheet is divided into two columns, each titled 'Zinsdelen: het gezegde'. It contains a grid of boxes for analyzing the sentence 'De drie rode katjes liggen heerlijk te slapen in hun kattenmand.' The boxes are labeled with questions like 'doet? doen? gebeurt?' and 'aan het + doen? (om) te + doen?'. Below the grid are two empty boxes labeled '3 voor' and '4 voor'.

The worksheet is divided into two columns, each titled 'Zinsdelen: het gezegde'. It contains a grid of boxes for analyzing the sentence 'Wie hebben een wiel in de auto van de heer?'. The boxes are labeled with questions like 'doet? doen? gebeurt?' and 'aan het + doen? (om) te + doen?'. Below the grid are two empty boxes labeled '3 achter' and '4 achter'.

¹ Ontleend aan *Het Kleurensysteem*, J.C. Ammanschool, Amsterdam.

Woordbenoemen

Uitleg

- In de hoofdstukken hiervoor heb je al kennis gemaakt met de afzonderlijke woordsoorten. Bij elk algemeen hoofdstuk staat een onderdeel *Woorden* en symbolen bij *Woordbenoemen* en bij elk afzonderlijk hoofdstuk staat een voorbeeldzin met de symbolen onder *Woordbenoemen*.

Om nu losse woorden uit een zin te benoemen, gebruik je de **verticale** kaartjes uit de set geplastificeerde kaartjes.

- De verschillende woordsoorten geven we weer met een symbool⁷. Deze symbolen staan op de **voorkant** van **verticale** witte kaartjes. Alleen de voegwoorden staan op blauwe verticale kaartjes. Op de **achterkant** van de verticale kaartjes zie je de woorden staan die horen bij de woordsoort of voorbeelden.
- De kleuren van de symbolen zijn dezelfde als voor de zinsdelen:
 - geel voor verwijzingen naar mensen (Wie?): **prinses** of **ik**
 - bruin voor verwijzingen naar dieren en dingen (Wat?): **kikker** en **het**
 - rood voor handelingen (Wie of Wat doet/doen iets?/Wat gebeurt er?): **loopt**
 - oranje voor verwijzingen naar tijd (Wanneer?): **vaak**
 - paars voor verwijzingen naar plaats en richting (Waar en Waarheen?): **bij** en **naar**
 - groen voor verwijzingen naar hoedanigheid en maat (Hoe? en Hoeveel?): **vrolijk** en **drie**.

- ! Soms gebruiken we meer kleuren op een kaartje, zoals bij hulpwerkwoorden van tijd (rood en oranje) of bij verschillende betekenissen van een voorzetsel of een bijwoord.
- Je gebruikt een neutraal wit kaartje voor een woord waarvan je de woordsoort niet weet.

Nederlands leren aan *anderstalige* kinderen

© watenhoe-nt2 Josée Coenen

Wat ik al weet! *Kleur het vakje.*

Wie? Wat?

☐ **het zelfstandig naamwoord**

☐ eigennaam

☐ **het zelfstandig naamwoord, meervoud**

☐ -s ☐ -en

☐ -eren

☐ **het zelfstandig naamwoord, verkleinwoord**

☐ -tje ☐ -etje ☐ -je ☐ -pje ☐ -kje

☐ **het zelfstandig naamwoord, samenstelling**

☐ betekenis ☐ lidwoord

☐ **het lidwoord, enkelvoud**

☐ een ☐ de ☐ het

☐ uitspraak een ☐ uitspraak het

☐ **het lidwoord, meervoud**

☐ de

☐ **het aanwijzend voornaamwoord**

☐ deze ☐ die ☐ dit ☐ dat

☐ **het persoonlijk voornaamwoord, enkelvoud**

☐ ik ☐ jij ☐ je ☐ u ☐ hij ☐ zij ☐ ze ☐ het

Gebruik van De Bovenkamer

- Om (meer) Nederlands te leren
- Bij taal oefeningen
- Bij schrijfopdrachten
- Bij spreek-en luisteropdrachten
- Langdurig gebruik 6 jaar
(t/m v.o. 3^e klas)
=> van expliciet voorbeeld
naar verwerving?

Samenvatting

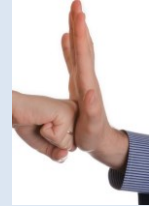
De Bovenkamer

- hulpmiddel
- visueel
- structuur van het Nederlands:

- ondersteunt het leren van het Nederlands door anderstaligen
- van aanbieding naar verwerving?....

Bedankt voor jullie aandacht.

Tweedaagse De bovenkamer
5 april en 19 april
Utrecht- Lunetten

Inschrijven via www.watenhoe-nt2.nl

